

TMMOB ORMAN MÜHENDİSLERİ ODASI

Ormancılık Politikalar ve Bilim Kurulu

ÜLKEMİZİN AKDENİZ VE EGE BÖLGELERİNDE 28 TEMMUZ-12 AĞUSTOS 2021 TARİHLERİ ARASINDA MEYDANA GELEN ORMAN YANGINLARI HAKKINDA

ÖN İNCELEME RAPORU

Orman yangınları ormanı olan ülkelerin kaçınılmaz bir gerçeğidir. Ülkemizin ormanlarında da her yıl yaz aylarında bu gerçeğe karşı karşıya kalırız. Ancak bu yıl Akdeniz ve Ege Bölgelerinde Antalya ve Muğla illerimizde Temmuz ve Ağustos aylarında çıkan orman yangınları yüz yıllık ormancılık tarihinde emsali görülmemiş bir afet haline gelmiş ve önemli can, mal ve orman kayıplarına neden olmuştur.

Orman yangınları sadece ülkemizde değil bütün Akdeniz ülkelerinde, ABD, Rusya, Kanada, Avusturya gibi gelişmiş birçok ülkede de meydana gelmiş ve büyük yıkımlara neden olmuştur. Halen birçok ülkede orman yangınları devam etmektedir.

Yangınların böylesi büyük bir afet haline gelmesi üzerine yapılan yoğun inceleme ve araştırmalar neticesinde bu durumun ana nedenlerinin başında küresel ısınma ve iklim değişikliklerinin geldiği tespit edilmiştir. Bunların da başında yüksek sıcaklıklar, düşük nem ve rüzgar hızı yangının şiddetini arttırıcı en önemli etkenler olarak önümüze çıkmaktadır.

Akdeniz ve Ege Bölgelerinde meydana gelen orman yangınlarının da bir afet haline dönüşmesinde, yangınlara en kısa sürede müdahalede bulunulmuş olunmasına rağmen aynı anda birden fazla yerde yangın çıkmasıyla birlikte mevsim normallerinin üstündeki yüksek sıcaklık düşük nem ve şiddetli rüzgar yangınlara müdahaleyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu olumsuz şartlar yangınların büyüme ve ilerleme hızını beklenenlerin çok üzerine çıkarmış ve bazı yangınların kontrol altına alınmasını güçleştirmiştir.

Ülke ve millet olarak böylesi bir afette birlik, beraberlik ve dayanışma içerisinde yangınlara mücadele eder iken, sosyal medyada uzmanı olmayan kişiler tarafından bazı yalan yanlış paylaşımların, yorum ve tartışmaların yapıldığı görülmüştür. Bu tartışmalar hayatı pahasına yangınla mücadele eden orman çalışanlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Bazı kurul üyelerimiz bu süreçte yangın mahallerinde bizatihi bulunmuş ve yangın söndürme çalışmaları esnasında görüş ve önerilerini de mücadele eden ekiplerle paylaşmışlardır. Kamuoyuna böylesi bir bilgilendirme yapılması için ise yangınların kontrol altına alınması beklenilmiştir.

Kamuoyunda çokça tartışılan konular ve cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

1- Çıkan Orman yangınlarına orman teşkilatınca hızlı ve etkin müdahale edilmediği;

Ülkemizde orman yangınları ile mücadele görevini yıllardır Orman Genel Müdürlüğü yürütmektedir. Bu Genel müdürlük her türlü alt yapısını bu görev kapsamında kurmuş ve geliştirmiştir. Öncelikle, Orman Bilgi Sistemini (ORBİS) kurmuş ve yangın yönetim sistemini de bu yapı üzerine entegre etmiştir.

Kurulan bu yangın yönetim sistemi yeni gelişim ve teknolojik yeniliklerle donatılmıştır. Bu sistemle yangına müdahale sürelerinin ortalama 45-50 dakikalardan 15 dakikanın altına düşürüldüğü görülmüştür.

Ülkemizin yangına hassas bölgelerinde Temmuz ve Ağustos aylarında günde ortalama 20-30 adet orman yangını çıkmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü tüm hava ve yer ekiplerini bu konseptte göre yerleştirmiş ve çıkan yangınlara 15 dakika içerisinde müdahale eder hale getirmiştir. Yangın çıktığında yangın yerindeki bütün veriler anında yangın yönetim merkezine gelmekte ve ona göre yer veya hava gücü yönlendirilmektedir.

Yangına hassas Muğla ve Antalya gibi bölgelerde aynı bölgede bir anda 4-5 adet yangına tüm gücüyle kısa sürede müdahale edilebilmektedir. Ancak bu rakamların üzerine çıkan yangınlarda güçlerin dağıtılması nedeniyle bazı müdahalelerde gecikmeler yaşanabilmektedir. Bu yıl ki anormal meteorolojik şartlar ilk 15 dakikadaki müdahaleyi bile yetersiz bırakmıştır.

Bunun yanında aynı bölgelerde aynı günlerde 30-40 adet yangınların çıkması güç kaydırmalarını zorlaştırmış ve güçler dağıtılmak zorunda kalmıştır. Ayrıca günlerce devam eden yüksek sıcaklık, düşük nem ve şiddetli rüzgar da yangınların kısa sürede büyümesine neden olmuş ve önlenmesini güçleştirmiştir.

Diğer yandan çıkan yangınların yerleşim yerlerine yakın olması dolayısıyla yerleşim yerlerini korumak ve can kaybına neden olmamak için yangın söndürme gücünün büyük bir bölümünün yerleşim yerlerinin korunmasına ayrıldığı görülmüştür. Orman Genel Müdürlüğü gücünü büyük ölçüde bu alanların korunmasına ayırdığından dolayı ormanlara yeterli gücü ayıramamıştır. Buna olumsuz hava şartları da eklendiğinde yangınlar kısa sürede büyümüştür. Marmaris ve Manavgat yangınları bu durumun en tipik örneğidir.

Nitekim 28 Temmuz 12 Ağustos tarihleri arasında Türkiye de 299 adet yangın meydana gelmiştir. Bu yangınların %95'i zamanında müdahale sonucunda kontrol altına alınmıştır. Diğer %5' lik kısımda ise ekstrem koşullardan ve yukarıda bahsedilen anormal şartlardan dolayı büyümesine mani olunamamıştır.

Bu afetler karşısında devletin ve onun adına orman yangınları ile mücadele eden orman teşkilatının yetersiz kaldığı gibi yorumlar hakkaniyetli bulunmamıştır. Bu yöndeki ithamlar hayatları pahasına orman yangınları ile mücadele eden Yeşil Vatan Savunucusu fedakar orman çalışanlarına bir haksızlık olarak değerlendirilmiştir.

Orman yangınları bazen olumsuz hava ve arazi şartlarından dolayı doğal felaketler haline gelebilmekte ve buna engelde olunulamamaktadır. Bunun dünyada sayısız örnekleri yaşanmış ve halen de yaşanmaktadır. Önemli olan en az can ve mal kayıplarıyla yangın zararlarını azaltmaktır.

Diğer yandan önümüzdeki yıllarda da küresel ısınma ve iklim değişikliğinin, olası orman yangınlarını ve bu yangınların etkilerini arttıracakı varsayımından hareketle Orman Genel Müdürlüğünün alt yapısının insan kaynağı, araç ve ekipmanlar yönünden yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine de inanılmaktadır.

2- Hava araçlarının ve özellikle de uçakların yetersiz olduğu konusu;

Ülkemizin dağlık ve kırık arazi yapısı dolayısıyla, orman yangınlarına havadan müdahale edilmesinde en doğru hava aracının helikopter olduğuna karar verilmiş ve geçmişten bu yana ağırlıklı olarak helikopter kullanılmıştır. Helikopterler her yerden su alabilen, her yere konuşlanabilen, yangın ekiplerinin yangın mahalline intikalini sağlayabilen ve kurtarma çalışmalarında da kullanılabilen manevra kabiliyeti yüksek hava araçlarıdır.

Bu konseptte paralel olarak her 5 km de bir olmak üzere 4150 adet yangın havuz ve göletleri yapılarak suya ulaşım ve etkinlik artırılmıştır. Bundan dolayı yangınla mücadelede helikopter ağırlıklı politika izlenmesi yerinde bir karardır. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında da helikopter sayısı ve kapasitesinin de önemli ölçüde artırıldığı görülmüştür.

Bunlara ilaveten başlangıçta uçak adeti 3 iken daha sonra 16 ya çıkarılmak suretiyle hava aracı ihtiyacı yeterli seviyeye getirilmiştir. Ülkemizin dağlık ve kırık arazi yapısı yangınlarda uçak kullanılmasını ve etkinliğini azaltmaktadır. Uçaklar alçaktan su atamadıklarından dolayı etkinlikleri azdır. Ayrıca uçak kullanımında ya hava alanına ya da en az 2 km lik su yüzeylerine ihtiyaç vardır. Bu her yerde mümkün değildir ve bundan dolayı sortileri daha azdır.

Orman yangınlarında kullanılan uçak ve helikopterlerin öteden beri kiralanmak suretiyle temin edildiği bilinmektedir. Orman yangınlarının önümüzdeki yıllarda da devam edeceği öngörüsünden hareketle gelecekte kiralama usulü ile temin edilmesinde bazı sıkıntıların olacağı göz önüne alınarak, hava filomuzun ağırlıklı helikopter olmak üzere yerli ve milli olması zorunluluk haline gelmiştir.

Yangın müddetince kamuoyunda yeterli uçağımızın olmadığı ve bundan dolayı yangınların söndürülemediği şeklinde birçok spekülatif haberler yapılmıştır. Bu haberler uçak ihtiyacı ile ilgili beklentileri arttırmış ve kamuoyunda yanlış değerlendirmelere sebep olmuştur.

Bilinmelidir ki hava araçları yangını söndüren değil, yer ekiplerine zaman ve fırsat sağlayan unsurlardır. Sadece hava araçları ile yangınlar söndürülebilseydi ABD ve Rusya'da bu kadar büyük alanlar yanmaz ve bir aydır söndürülemeyen yangınlar olmazdı.

3- Yanan alanların imara açılacağı konusu;

Ülkemizde yangına hassas alanların tamamının orman kadastro çalışmaları tamamlanmış, sınırları belirlenmiş ve tescil edilmiştir. Bu alanların başka bir amaçla kullanılması hukuken mümkün değildir (Anayasa 169. md.) Yanan alanların orman dışı amaçla kullanıldığına dair bu güne kadar bir örnekte bulunmamaktadır. Bu yöndeki ifadeler kötü niyetli değilse bile gerçeği yansıtmaktan uzaktır.

4- Orman yangınları ile orman alanlarımızın azaltılacağı konusu;

Yıllardır, çeşitli sosyal medya platformlarında, orman yangınları paralelinde ülkemizdeki orman varlığımızın azaldığı kaygısı pompalanmaktadır. FAO dünyada orman varlığını artıran ilk üç ülkeden birisinin Türkiye olduğunu kabul etmekte iken kim hangi bilimsel veriye ve envantere dayanarak bunu iddia etmektedir. Ülkemizde her 10 yılda bir orman envanterleri yenilenmektedir. Bu envanterlerde orman varlığımızın hem alansal olarak hem de ağaç serveti olarak arttığı görülmektedir. Ülkemizi bu yöndeki yanlış bilgilerle küçük görmeye ve göstermeye kimsenin hakkı olmamalıdır.

5- Yanan alanların tekrar ormanlaştırılması sürecinde meyve ağacı dikiminden hiçbir müdahale yapılmamasına kadar uzanan değişik görüş, öneri ve fikirler;

Sürdürülebilir ormancılık ekolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere üç ana ilke üzerinde yürütülmektedir. Yanan alanların yeniden ormanlaştırılmasında da bu üç ana ilke esas alınmalıdır.

Bu ilkeler çerçevesinde ormanları planlamak ve yeni ormanlar kurmak uzmanlık işidir. Bu konuda yetkili ve sorumlu olan tek kurum Orman Genel Müdürlüğü, konunun uzmanları ise Orman Mühendisleridir.

Orman Genel Müdürlüğü yanan ormanların ve mevcut ormanların yangına dayanıklı hale getirilmesi projesini (Yanan Alanların Rehabilitasyonu ve Yangına Dirençli Ormanlar Tesisi Projeleri -**YARDOP**) uygulamaya koymuş ve bu proje uluslararası da kabul görmüştür.

Yanan alanlardaki Kızılcım bölgenin vazgeçilmez bir doğal bitki örtüsü olup hakim ağaç türüdür. 23 milyon yıldır Anadolu'da var olan Kızılcım aynı zamanda Türk Çamı olarak da tanımlanmaktadır. Kızılcım sıcak-kurak iklim koşullarına yüksek derecede uyum sağlamış olup, bir yandan yangına dayanıklılık özellikleri gösterirken, bir yandan da yangından sonra ormanların sürekliliğini garanti altına alacak kozalak ve tohumlara sahiptir. Yangın bu ağacın biyolojisinin bir parçasıdır. Kızılcım aynı zamanda bölgenin ve ülkemizin odun sanayisinin vazgeçilmez hammadde kaynaklarından biridir.

Yanan alanların yeniden ormanlaştırılması konusu uzman ormancılara bırakılmalıdır. Bu alanlarda yapılacak detaylı arazi etütleri sonucunda doğal haline bırakılacak alanlar, dikilecek ekim yapılacak alanlar ve yangına dayanıklı türlerin dikileceği alanlar belirlenecektir. Bu işlemlerin bir yıl içerisinde bitirilmesi OGM'nin en önemli görevlerinden birisidir. Kurulumuz bu sürecin takipçisi olacaktır. Bu konuda Orman Genel Müdürlüğü yeterli bilgiye ve tecrübeye sahiptir ancak ihtiyaç duyduğunda ilgili akademisyenlerden teknik destek de alınmalıdır.

6- Orman yangınlarında yangın eğitimi ve donanımı olmayan kişilerin yangın alanlarına alınmaması konusu;

Orman yangınları ile mücadele ağır ve tehlikeli işlerdendir, eğitim ve tecrübe gerektirir. Aksi takdirde bu durum önemli can kayıplarına neden olabilmektedir. Acı örnekleri de maalesef son dönem orman yangınlarında yaşanmıştır. Orman yangınlarının meydana geldiği aktif yangın sahalarına gönüllülük esasına dayalı olarak yeterli eğitim ve donanıma sahip kişilerin alınması uygun olacaktır.

Kamuoyunun bilgisine arz olunur. 25/08/2021

Ormancılık Politikalar ve Bilim Kurulu Adına
Osman KAHVECİ
Kurul Başkanı

Ormancılık Politikalar ve Bilim Kurulu

Osman KAHVECİ

Orman Yüksek Mühendisi
Orman Yetiştirme ve Ormancılık Politikaları Uzmanı

Başkan

Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU

KTÜ Orman Fakültesi Orman Endüstri Mühendisliği
Odun Mekaniği ve Teknolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Başkan Vekili

Prof. Dr. Hüseyin DİRİK

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Orman Fakültesi
Silvikültür Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Üye

Mustafa KURTULMUŞLU

Orman Yüksek Mühendisi
Orman Yangınları İle Mücadele Uzmanı

Üye

Prof. Dr. Ömer KÜÇÜK

Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi
Orman Entomolojisi ve Koruma Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Üye

Prof. Dr. Aydın TÜFEKÇİOĞLU

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi
Toprak İlimi ve Ekoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Üye

İbrahim ÇİFTÇİ

Orman Mühendisi
Üretim ve Pazarlama Uzmanı

Üye

Prof. Dr. Yılmaz ÇATAL

İsparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Orman Fakültesi
Orman Amenajmanı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Üye

Prof. Dr. Fatih MENGELOĞLU

KSÜ Orman Fakültesi Orman Endüstri Mühendisliği
Odun Mekaniği ve Teknolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Üye

Nurettin DOĞAN

Orman Yüksek Mühendisi
Orman Yangınları İle Mücadele Uzmanı

Üye